

Gheron Iosif Vatopedinul

Învățăături din Sfântul Munte Athos

Traducere din neogreacă și note de
Monahia Parascheva Enache

Ediție îngrijită de
Arhim. Nathanael Neacșu

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

A handwritten signature in black ink, appearing to be "Iosif", written in a cursive style.

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2024

Cuprins

<i>Cuvânt înainte</i> (Arhim. Nathanael Neacșu)	7
Chemare la pocăință	9
Schimbările în viața duhovnicească	25
Păzirea minții	36
Curățirea inimii	42
Voia proprie și ascultarea (Pomenirea Sfântului Eftimie)	50
Exemple practice (În ajunul primei săptămâni din Postul Mare)	57
Manifestarea practică a iubirii față de Dumnezeu (Pomenirea Sfântului Pavel Tebeul și a Sfântului Ioan Colibașul)	72
Dreapta dispoziție a inimii (Pomenirea Sfintei Agata)	79
Mărturisirea mucenicilor (Pomenirea Sfinților patruzeci de Mucenici)	87
Cugetul smerit (Pomenirea Sfântului Ioan Sinaitul)	94
Purtătorul de biruință al dragostei	100
Sfântul Athanasie Athonitul	105
Compătimirea față de aproapele (Pomenirea Sfântului Avramie)	112

Desăvârșirea în monahism (Pomenirea Sfântului Nectarie)	118
Cei doi poli ai vieții duhovnicești (Pomenirea Sfântului Ioan cel Milostiv)	125
Cercetarea gândurilor și paza simțurilor (Pomenirea Sfântului Sava cel Sfințit)	131
Înțelesul muceniciei celor trei tineri (Începutul prăznuirii Nașterii Domnului și pomenirea Sfântului Dionisie din Zakynthos)	137
Focul dumnezeiesc (Pomenirea Sfântului Ignatie Teoforul)	146
Deznădejde, descurajare și curaj (Pomenirea Sfântului Nifon)	153
Lupta credinței (Duminica Strămoșilor)	162

Cuvânt înainte

Lucrarea de față este pe fond un breviar filocalic ce deslușește cele mai multe dintre principiile, formele și aspectele luptei duhovnicești pe care trebuie să o poarte în special monahii. Ca formă, textele prezentate constituie transcriptul cuvântărilor ținute de Gheron Iosif Vatopedinul, cu diferite ocazii, monahilor vatopedini.

Teme precum *pocăința*, *ascultarea*, *smerenia*, *paza minții*, *curățirea inimii* etc sunt recurente în cuvântările sale, dar de fiecare dată el se aseamănă cu un „cărturar cu învățatură despre împărăția cerurilor care scoate din vistieria sa noi și vechi” (Mt. 13, 52). Avem de-a face cu o evidentă moștenire a Duhului pe care dorește să o împărtășească fiilor săi duhovnicești și nouă celor de astăzi.

Deși la prima vedere pare mai mult un minitratat de spiritualitate monahală, volumul de față este despre viața creștină în general, în aspectele ei cele mai concrete și practice. Mesajul este, așadar, evanghelic, valabil pentru toți creștinii, desigur nu fără o călăuzire necesară. Noutatea acestei abordări vine din aceea că perspectivele și experiențele predate sunt noi și menite să ofere și mai mare forță în lupta duhovnicească. O altă notă cu totul specială este stilul. Un stil și un mod de a prezenta gândurile sale cu totul original. Avem de a face cu o aghiografie filocalică ascetico-mistică, rară, dacă nu unică în gramatologia

patristică creștină. Adică, plecând de la viețile unor Sfinți din Sinaxarul Bisericii, Părintele Stareț Iosif Vatopedinul se adâncește în fine și complexe analize de ordin asceticomistic. Astfel, ceea ce ar fi trebuit să fie o prezentare aghio-grafică sfârșește în a fi descrierea filocalică a unui univers creștin interior al unui Sfânt, univers ce nouă de cele mai multe ori ne scapă.

Având în vedere cele de mai sus, ne bucurăm pentru traducerea și publicarea în limba română a încă unei podoabe de duh aghiorit, menită să facă din lupta celor ce „voiesc să trăiască cucernic în Hristos” (II Tim. 3, 12), o nevoință a credinței și a biruinței spre viața cea după Dumnezeu. O recomandăm cu călduroasă bucurie și ne rugăm ca harul și binecuvântarea lui Dumnezeu pentru mijlocirile Părintelui Stareț Iosif să se reverse peste noi și întreaga lume.

*Arhim. Nathanael Neacșu
La Praznicul Sfântului Mare Mucenic Dimitrie,
Izvorătorul de Mir
26 Octombrie 2024*

Voia proprie și ascultarea (Pomenirea Sfântului Eftimie)

Lecturile duhovnicești ale vieților celor doi Părinți corifei, Sfântul Pahomie și Marele Eftimie ne dau prilej să ne ocupăm cu teme care privesc îndatorirea noastră practică. Aș vrea să vă amintesc că Sfântul Munte are o legătură sfântă cu Sfântul Eftimie și, în general, cu monahii Mănăstirii Sfântul Sava. De la aceștia mănăstirea Studionului și-a luat tipicul propriu și tot de la aceștia Sfântul Athanasie, întemeietorul formei chinoviale a monahismului, a transferat acest tipic în Athos și de atunci este folosit până astăzi.

Este semnificativ să observăm în viața celor doi Părinți că ei ne recomandă acrivia conștiinței în îndatoririle noastre practice și, în special, fuga de voia proprie. Voia proprie se manifestă în multe feluri, dar două din acestea sunt centrale. Unul este „de-a dreapta”. Cineva își face voia lui, chipurile, de dragul evlaviei. Celălalt este „de-a stânga”. Cineva își face voia lui din iubire de sine. Ambele moduri sunt pierzătoare. Totuși cel „de-a dreapta” este mai primejdios. Cel de-a stânga este evident. Cel care face voia lui din iubire de plăcere are totodată și rușinea. Însă cel care face voia lui de-a dreapta este aproape nevindecat,

deoarece este greu să îl convingă cineva că greșește, din moment ce se sprijină pe convingerea că face totul pentru evlavie și credință, că se luptă. Ați văzut în viața Sfântului Pahomie pe fratele care își alesese viețuire de sine de-a dreapta.

Dar care este înțelesul voii de-a dreapta? Că omul câștigă mântuirea prin propria lui luptă. Cum am subliniat de atâtea ori, mântuirea nu este rezultatul unui schimb. Dumnezeu nu este ca un Stăpân care urmărește să ia ceva de la cei pe care îi stăpânește, iar dacă supușii Lui nu Îi vor da, îi va dezmoșteni și îi va exclude. Acestea sunt vrednice de râs și hulitoare, chiar și numai să le gândească cineva.

Legătura lui Dumnezeu cu noi este părintească și relația noastră cu El este fiască. Este relația absolutei paternități și filiații. Prin urmare, nu faptele noastre ne mântuiesc. Ceea ce ne mântuiește este dragostea lui Dumnezeu Tatăl, care se revarsă asupra fiilor Lui iubiți, dacă vor dovedi în mod practic, prin viețuirea lor, dispoziția lor de fii față de El. Acest înțeles îl are efortul pe care îl depunem ca să ne supunem voii lui Dumnezeu. Nu facem fapte pentru a le aduna cantitativ prin care să-L silim pe Dumnezeu să ne dea cele ce ne aparțin. Acestea le cred iudeii Legii și ereticii Apusului.

Ați văzut că fratele se nevoia aprig, se înfrâna și făcea mereu mai multă nevoie. Ar fi trebuit să aibă o plată mai mare. Și totuși Dumnezeu nu l-a recunoscut și, în loc să câștige mai mult har, cum credea, s-a demonizat. Și Sfântul, prin rugăciunea lui, l-a eliberat.

O pildă asemănătoare o vedem povestită și în viața Sfântului Eftimie. Unul dintre ucenicii lui era un om înalt și puternic. Obștea avea nevoie de ajutorul lui pentru transportarea lucrurilor necesare. Fiindcă provenea de la țară și era priceput în treburile practice, era foarte potrivit și destoinic pentru această slujire. Sfântul l-a chemat și i-a spus că l-a ales pe el pentru ascultarea aceasta. El însă s-a împotrivit și a pretextat: „Nu pot face aceasta, Părinte Stareț. Dacă mă puneți în această ascultare, va fi pentru mine un du-te-vino continuu ici-colo, îmi voi neglija pravila și cealaltă rânduială și, astfel, nu voi putea să mă înfrânez”. A folosit propria lui logică slabă, logică de târguială, și nu logica credinței. Sfântul Eftimie l-a mângâiat: „Nu, fiule, nu ți se va întâmpla aceasta. Noi, cei care te-am ales pentru această slujire, știm foarte bine ce facem și ne vom ruga pentru tine, și nu se va întâmpla ceea ce spui, dimpotrivă, te vei folosi foarte mult din ascultarea aceasta”. Acela însă iarăși nu a primit să se supună, rămânând în cunoștința lui neputincioasă și în ideea că, dacă se va depărta de linia Părinților și se va ocupa cu o lucrare împrăștiată în multe griji, chipurile, s-ar pierde. Atunci îi spune Sfântul: „Noi, fiule, ți-am poruncit după cum îți era de folos. Tu însă ia aminte bine, cât timp îți vei face voia, vei culege roadele pe măsură. Atunci să nu ne învinuiești pe noi”. Nici n-a apucat bine Părintele Stareț să-și încheie cuvântul, că a și intrat în el demonul. L-a aruncat la pământ și a început să se zvârcolească și să facă spume și să facă acele lucruri pe care le dă diavolul celor ai săi să le facă. Apoi, în urma rugămintilor celorlalți frați, Sfântul l-a vindecat. De cum și-a

revenit întru sine, s-a dus la ascultarea lui, în care a și strălucit.

Este binevenit că aflăm asemenea pilde în viețile Sfinților Părinților noștri pentru că tocmai acestea ne preocupă și pe noi. Aceste gânduri întotdeauna îl tulbură și îl preocupă pe monah. Și cuvântul Părintelui Stareț rămâne ca un simplu sfat pe care îl puneți mereu la îndoială. „Oare ne spune acestea bine sau ni le propune astfel pentru că are el interesul?” Din fericire, Sfinții noștri Părinți nu au omis să descrie amănunțit toate indiciile, pretextele și imaginile lucrurilor, ca să ne fie spre pildă.

Priviți acum la relațiile iubirii părintești și ale dragostei filiale. Aducem ca exemplu situația unei familii ideale. Ce dispoziții are tatăl față de copiii lui, cărora le-a dat o bună creștere și invers, ce dispoziții au aceștia față de el? Aveți o imagine vagă de aici. Dacă nu ați cunoscut-o personal, ați văzut-o, desigur, alături de voi sau ați auzit de ea. Acolo dragostea există ca o legătură, care este bună mireasma harului, care izvorăște și se revarsă din Atotiubirea lui Dumnezeu. Dumnezeu nu este doar Cineva Care are sau Care izvorăște iubire. El Însuși este iubire. Ioan, marele deținător al cheilor celor mai adânci taine, proclamă cu glas de tunet: *Dumnezeu este iubire*⁶⁸. Nu spune: Dumnezeu este numit iubire, are iubire, izvorăște iubire, ci Dumnezeu *este* iubire. Este Însăși Iubirea absolută și *cel ce rămâne în iubire, rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne întru el*⁶⁹. Dacă pornim de aici, relațiile

---

⁶⁸ I In 4, 8.

⁶⁹ I In 4, 16.